

Nr 96.

Godkänd av första kammaren den 23 april 1917.
Godkänd av andra kammaren den 23 april 1917.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, dels Kungl. Maj:ts proposition angående tillämpning under viss tid av lagstiftningen om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, dels ock tre med föranledande av förstnämnda proposition väckta motioner.

(Lagutskottets utlåtande Nr 27.)

Till Konungen.

Genom en den 23 sistlidne februari dagtecknad proposition, nr 88, har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till lag om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden.

Därjämte har Eders Kungl. Maj:t genom en den 14 innevarande månad dagtecknad proposition, nr 236, under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att, under förutsättning att förstberörda lagförslag bleve av riksdagen antaget, lämna samtycke till att förordnande meddelades därom, att 2—15 §§ av nämnda lag skulle äga tillämpning från och med den 1 maj 1917 till och med den 30 april 1918.

I sammanhang med förstnämnda proposition har riksdagen till behandling förehaft tre i anledning av densamma väckta motioner.

Det i propositionen innefattade lagförslaget har icke kunnat i oförändrat skick av riksdagen godkännas, men har riksdagen i anledning av samma proposition och de i ämnet väckta motionerna för sin del antagit följande

Lag

om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller andra utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, äge Konungen, på sätt i denna lag studgas, påfördra, att egendom avstås eller eljest tages i anspråk för ändamål, varom nedan sägs.

2 §.

Finnes erforderligt, antingen för tillgodoseende inom riket eller någon del därav eller å särskild ort av befolkningens behov av livsmedel, foder för kreatur, vara, som är avsedd att genom sin förbränning alstra värme, ljus eller kraft, beklädnadsvara eller annan för befolkningen viktig förnödenhet,

eller för beredande av tillgång till vara, som är behöflig för krigsbruk eller annat statens ändamål, för kommun eller allmän inrättning eller eljest för något särskilt ändamål av betydelse för det allmänna,

att vara, som nu är nämnd eller som kan användas för åstadkommande, beredande, iståndsättande, tillhandahållande eller transport av dylik vara, ställes till kronans förfogande,

vare innehavaren av sådan vara pliktig att, om Konungen så förordnar, till kronan mot ersättning avstå varan, i den mån denna uppenbarligen ej är oundgängligt behöflig för innehavaren eller den som av honom njuter kost eller stat.

Är vara, som på grund av meddelat förordnande skall avstås till kronan, ej i så berett skick som erfordras för varans användande till det där-

med avsedda ändamålet, vare innehavaren, enligt vad Konungen förordnar, pliktig att innan varan avstås eller därefter låta den undergå nödig beredning, i den mån denna enligt gängse förfarande med varan och ortens sed skulle hava verkställts av innehavaren, om varan ej tagits i anspråk för kronans räkning.

Varan skall avstås till kronan inom tid, som i förordnandet av Konungen bestämmes. Närmare föreskrifter om tid för avståendet samt om tid och ort inom länet för varans avlämnande meddelas av Konungen eller den Konungen därtill bemyndigat; och vare innehavare av varan pliktig att, där så finnes nödigt, mot ersättning av kronan ombesörja varans forsling till orten för avlämnandet.

3 §.

I den omfattning och för den tid Konungen bestämmer, må jämväl förordnas, att vara, som, efter det förordnandet meddelats, tillverkas eller eljest framvinnes, skall avstås till kronan; och äge å sådant förordnande vad i 2 § stadgas motsvarande tillämpning.

4 §.

Uppkommer fråga om att angående viss vara meddela förordnande, som i 2 § första stycket eller 3 § sägs, må Konungen i avbidan på frågans slutliga prövning förordna om beslag å varan. Har sådant förordnande meddelats, må innehavare av sådan vara eller, om beslaget avser vara, som någon därefter tillverkar eller framvinner, denne icke utan medgivande av Konungen eller den Konungen därtill bemyndigat förfoga över varan annorledes än till eget bruk eller till bruk för den som av honom njuter kost eller stat.

Har ej inom trettio dagar från det sådant beslag blev gällande innehavaren förpliktats avstå varan till kronan, och ingiver han till Konungens befallningshavande en till Konungen ställd ansökning om beslagets hävande, skall beslaget upphöra att gälla, där ej sådant förpliktande sker inom lika tid från utgången av nyssnämnda trettio dagar eller från det ansökningen därefter ingavs.

5 §.

Där det för tillgodoseende av sådant behov av vara, som i 2 § avses, provas nödigt att kronan förfogar över fastighet, byggnad eller annan anläggning eller järnväg, fartyg eller annat transportmedel utan att samma

egendom avstås till kronan, vare ägare eller innehavare av egendomen pliktig att, i den mån Konungen så förordnar, till kronan mot ersättning ej mindre upplåta egendomen med tillhörande inredning eller utrustning än även tåla eller vidtaga erforderlig ändring eller förflyttning av inredning eller utrustning, som nu är nämnd. Vad sålunda är stadgat gälle ock om byggnad, som erfordras till bostad åt driftspersonal, samt om mark eller byggnad för upplag.

Erfordras för ändamål, som nu är sagt, att från fastighet tillhandahålles vara, som där frambringas eller finnes tillgänglig, eller att vid fabrik eller annan anläggning tillverkas, beredes eller iståndsättes viss vara,

eller att med järnväg, fartyg eller annat transportmedel verkställes forsling av viss vara eller av arbetare eller driftspersonal, som för varas framställning eller tillhandahållande erfordras,

utan att kronan i övrigt förfogar över egendomen, vare ägare eller innehavare av sådan egendom pliktig att, efter ty Konungen därom förordnar, mot ersättning vidtaga de åtgärder, som för varans frambringande, beredande, tillverkning, iståndsättande eller tillhandahållande erfordras, eller verkställa forsling, som nyss är sagt. Av vara, som å fastighet frambringas, äge dock innehavaren av fastigheten att tillgodogöra sig vad som uppenbarligen är oundgängligen behöfligt för honom eller den som av honom njuter kost eller stat.

Tages genom förfogande, som i denna § avses, i anspråk växande skog, bör ej utan tringande skäl avverkning av kronan bedrivas eller innehavaren åläggas i större omfattning än som med god skogshushållning är förenligt.

6 §.

Förordnande eller beslag, varom i 2, 3, 4 eller 5 § förmåles, må avse alla eller blott vissa innehavare av egendom av angivet slag. Sådant förordnande eller beslag vare mot innehavaren gällande när han därav fått del; dock att beslag, som avser vara, vilken någon efter beslagets delgivande tillverkar eller framvinner, skall gälla från det varan tillverkats eller framvunnits.

7 §.

Konungen eller den därtill av Konungen förordnats äge på särskild framställning pröva, huru mycket innehavare av vara, i fall som i 2, 3, 4 eller 5 § sägs, må enligt där givna eller av Konungen meddelade bestämmelser behålla eller använda av varan.

Ej må sådan prövning avse lagligheten av åtgärd, som varuinnehavaren dessförinnan vidtagit.

Har beslut härom meddelats av annan än Konungen, må innehavaren sist å tjugonde dagen från det han erhållit del av beslutet däröver anföra besvär hos Konungen; dock lände beslutet utan hinder av anförda besvär till efterrättelse, om ej Konungen annorlunda förordnar.

8 §.

Innehavare av vara, som skall avstås till kronan eller är ställd under *beslag*, vare pliktig upplägga, förvara och vårda den; och varde nödig kostnad härför honom av kronan gottgjord.

9 §.

Skall vara jämlikt 2 *eller* 3 § avstås till kronan, och möter ej genom innehavarens förvällande hinder att varan tages i besittning för kronans räkning, stände kronan faran för att varan av våda förstöres, försämras eller minskas.

Haves *beslag*, som enligt 4 § meddelats, eller upphör det eljest att gälla utan att varan avstås till kronan, och har varan lidit skada till följd av *beslaget*, gälde kronan ersättning för skadan.

10 §.

Är tid inne, då vara jämlikt 2 *eller* 3 § skall avstås till kronan, vare, ändå att ersättningen för varan ej erlagts eller bestämts, kronan ägare av varan.

Vad sålunda är stadgat gälle även, då vara, som åstadkommits genom arbete vartill någon enligt 5 § förpliktats, för kronans räkning tagits i besittning enligt vad Konungen bestämmer.

11 §.

Anspraak på ersättning av kronan, som av denna lag föranledas, skola med iakttagande av vad i andra och tredje styckena av denna § sägs prövas enligt de grunder, om vilka förmäles i gällande lag angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov; och skall angående sätt och tid för ersättningens bestämmande och erläggande gälla vad i samma lag stadgas om likvid för fullgjord rekvisition.

Förordnar Konungen om avstående av vara, varde den innehavaren enligt 2 § tillkommande ersättning för varan bestämd till det värde, som gällde vid tiden för förordnandets meddelande, eller, om varans avstående föregåtts av beslag, till det värde, som gällde, då förordnande om beslaget gavs; för vara, som i 3 § avses, bestämmes ersättningen efter det värde, som gällde vid tiden för tillverkningen eller framvinnandet.

Har vara jämlikt förordnande, som i 2 § andra stycket sägs, undergått beredning, skall ersättningen utgå med hänsyn till det värde, som gällde, när beredningen fullbordats.

12 §.

Har vara, som borgenär hade såsom pant eller eljest under panträtt i handom, avståtts till kronan, eller har borgenär, som, då vara avstods, hade panträtt i varan utan att hava den under panträtt i handom eller ägde rätt att till säkerhet för sin fordran hålla varan kvar, hos den, som det tillkommer att gälda ersättningen för varan, innan sådant skett framställt yrkande att undfå betalning ur ersättningen, varde denna överlämnad till överexekutor i den ort, där varan avstods; och äge beträffande överexekutors förfarande med ersättningen bestämmelserna om fördelning hos utmättningsman av köpeskillning för utmättningsvis såld lös egendom motsvarande tillämpning.

13 §.

Meddelas förordnande, varom i 2 § första stycket, 3 § eller 5 § stadgas, äge Konungen, i den mån så prövas nödigt, föreskriva, att egendom skall avstås eller upplåtas eller arbete utföras icke åt kronan utan åt annan, som i förordnandet bestämmes; och skall, då sådan föreskrift meddelats, vad ovan i denna lag stadgas om kronan i tillämpliga delar gälla beträffande den, som sålunda sättes i kronans ställe. Fullgöres ej inom stadgad tid honom åliggande skyldighet att gälda ersättning, som enligt denna lag skall utgå, vare kronan pliktig att, på ansökning av den till ersättningen berättigade, densamma gälda.

14 §.

Det åligger en var att, vid förfrågan av Konungens befallningshavande eller enligt dess uppdrag av kronobetjänt, lämna upplysning, huruvida och i vilken myckenhet han innehar i 2 § nämnd vara.

Vägrar någon vid sådan förfrågan att lämna den begärda upplysningen eller söker han vilseleda om sitt innehav av varan, äge Konungens befallningshavande låta verkställa undersökning av salubod, magasin, kontor eller annan lägenhet, varöver han förfogar, samt taga del av hans handelsböcker och andra dylika handlingar.

Vad vid sådan undersökning inhämtas må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med undersökningen avsedda ändamål.

15 §.

Den, som med vetskap därom, att förordnande enligt 2, 3 eller 5 § eller *beslag* enligt 4 § meddelats, olovligt förfogar över, *undansticker*, skadar eller förstör vara eller annan egendom, som förordnandet eller *beslaget avser eller eljest åsidosätter vad på honom ankommer till fullgörande av förordnande enligt 2, 3 eller 5 § eller av eljest enligt denna lag behörigen meddelade föreskrifter eller ock att fullgöra honom enligt 8 § åliggande skyldighet att taga hand om sådan vara, varde dömd till böter från och med etthundra till och med tiotusen kronor eller till fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må dömas till straffarbete i högst två år. Lag samma vare, om någon vid förfrågan av Konungens befallningshavande eller enligt dess uppdrag av kronobetjänt vägrar att lämna upplysning, varom i 14 § förmäles, eller vid sådan förfrågan eller vid undersökning, som i samma § avses, söker vilseleda om sitt innehav av någon i 2 § nämnd vara.*

Adömda böter skola tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skall förvandling ske enligt allmänna strafflagen.

16 §.

Genom denna lag göres ej inskränkning i den rätt till rekvisition, som enligt gällande författningar tillkommer militär myndighet.

17 §.

Konungen äge meddela bestämmelser om delgivning, genom kungörelse eller annorledes, och om verkställighet av förordnande eller *beslag*, varom i 2, 3, 4 eller 5 § är stadgat, samt om användande för det avsedda behovet av vad enligt denna lag tagits i anspråk, så ock i övrigt giva de närmare föreskrifter, som må erfordras för tillämpning av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1917 och gäller till och med den 30 april 1918. Konungen äge före den 1 maj 1917 utfärda förordnande eller beslag med avseende å vara eller annan egendom, beträffande vilken motsvarande beslut enligt äldre lag lärer till efterrättelse till och med den 30 april 1917, att oberoende av delgivning äga giltighet från och med den 1 maj 1917. I fråga om sålunda meddelat beslag skall den i 4 § andra stycket först stadgade tid av trettio dagar räknas från tiden för det första beslaget eller, där beslaget avser vara, som efter beslagets meddelande av någon tillverkas eller framvinnes, från tillverkningen eller framvinnandet; och skola i det avseende, varom förmäles i 11 §, där givna föreskrifter äga motsvarande tillämpning. Har den 30 april 1918 förordnande om varas avstående till kronan ännu ej blivit mot innehavaren gällande, vare förordnandet utan verkan. Beslag enligt 4 § eller förordnande enligt 5 § gälle ej längre än till sist angivna tid. I fråga om ersättning, vartill någon enligt de i lagen meddelade bestämmelser vid sistnämnda tid är berättigad, så ock beträffande ansvar för dess förinnan begången förseelse, som i 15 § avses, skall vad i denna lag stadgas fortfarande äga tillämpning.

Då riksdagen icke antagit det i propositionen nr 88 innefattade lagförslaget för längre tid än ett år, har den förutsättning, varunder propositionen nr 236 avgivits, bortfallit, och har riksdagen därför icke bifallit Eders Kungl. Maj:ts sist nämnda proposition.

Stockholm den 23 april 1917.

Med undersätlig vördnad.